

Eolshäll och Stockholms stad

Bakgrund

Under 70- till 90-talet utsattes hundratals placerade pojkar för förnedring, våldtäkter och slavliknande arbetsförhållanden på det gamla pojkhemmet Eolshäll i södra Stockholm. Under 2023 avslöjade Dagens Nyheter att fosterhemspappan som drev Eolshäll, som bland annat fick stöd från Stockholms stad, hade begått fruktansvärda övergrepp på barnen. Detta samtidigt som förövaren hyllades för sina insatser. Liberalerna anser att det är hög tid att Stockholm idag tar på sig det ansvar staden hade för dessa barn då och ger dem upprättelse.

Den rödgröna majoriteten har som svar på Liberalernas skrivelse med krav på att Stockholms stad grundligt utreder vad som skett och vilken roll staden haft, hänvisat till att det inte går att utreda tillsynsansvaret med anledning av bristande dokumentation och att det oavsett är preskriberat. Kommunstyrelsen hänvisar vidare i sitt svar till Röda Korsets egen utredning om deras inblandning i Eolshäll och Föreningen My, som det dock sedan visade sig att staden inte alls tagit del av utan man hade bara tagit del av en kort resumé på Röda Korsets hemsida. Röda Korset har sedan dess erbjudit staden att föredra utredningen, men ingen har tackat ja till förfrågan.

Den här rapporten bygger på tillgängligt material från Stadsarkivet i Stockholms stad.

Politisk kännedom

Även om det saknas möjlighet att utkräva ansvar från då verksamma politiker inom staden, eftersom övergreppen blev allmänt kända långt senare, så har staden ett moraliskt ansvar att grundligt utreda vad som skett och ge de drabbade upprättelse. Med det sagt så framgår det att information om att något inte stod rätt till på Eolshäll nådde dåvarande socialborgarrådet Mats Hulth (S) redan 1978. I ett brev från Hulth¹ till dåvarande socialdirektör Georg Svahn skriver han:

”Broder! Det har krånglat till sig med Göthe Ohlssons verksamhet ute vid Eolshäll. Det sägs både det ena och det andra. Jag har pratat med P O Hansson om förhållandena och jag tror också att Sven Hansson är väl insatt i förhållandena.

Jag skulle gärna vilja se att Du tillsammans med Sven Hansson försöker reda ut situationen.”

Det finns även ett brev från Anders Wijkman på Röda Korset till socialdirektör Arne Borg sommaren 1979 där Wijkman uttrycker en önskan om ett möte för att reda ut ”vissa frågetecken vis á vis Socialförvaltningen”. Ett år senare diskuterar dåvarande skolborgarrådet Lennart Rydberg² (FP) finansieringen för Eolshäll i ett brev till Röda Korset:

¹ **Bilaga 1** - Brev från socialborgarrådet Mats Hulth (S) till socialdirektör Georg Svahn – 1978-12-06 (Dnr. 85/78 inkommet till Fritidsförvaltningen)

² **Bilaga 2** - Brev från skolborgarrådet Lennart Rydberg (FP) till Röda Korset – 1980-03-18

”De uppgifter jag fått innebär att ärendet i realiteten fått en mer positiv behandling än Du uppfattat.” ... ”Tillsammans med det verksamhetsbidrag man fått kommer resultatet att bli, att bidraget uppgår till ca 175.000 kronor eller den summa, som förvaltningen anslagit”

Finansiering och stöd från staden

Att staden har hjälpt och stöttat Göthe Ohlssons verksamhet är tydligt. Detta trots att det i en utredning från stadens sida redan 1972 avråddes från att stödja verksamheten ytterligare. Det var den uttryckliga rekommendationen från utredaren³. I sin utredning slår han fast att:

- Rekommendation för barnavårdsnämnden är att inte stödja verksamheten ytterligare
- Föreningen kräver ersättning för redan betalda fakturor
- Svenska Sportdykarförbundet (SSDF) tar avstånd från den ”dykarutbildning” som Göthe säger sig bedriva och bedömer den som rentav farlig
- Föreningen har inte redovisat någon verifierad redogörelse över sin verksamhet

Men stödet har fortsatt genom åren och Ohlsson har varit minst sagt ambivalent i sina kontakter med staden. I en utredning daterad juni 1978 skriver utredaren⁴ att hon gjort besök på Eolshäll några timmar och samtalat med Göthe plus några ungdomar. Hennes uppfattning är att det råder ”fin kamratanda och meningsfull fritid” och hon vill varmt förordas att Göthe Ohlsson får fortsätta och stödjas i sin föreningsverksamhet. Men bara några månader senare, i november samma år framkommer följande i en daganteckning hos Fritidsavdelningen⁵ på socialförvaltningen:

- Göthe vägrar låta socialförvaltningen besöka verksamheten
- Han vägrar lämna ut redovisningshandlingar och hotar socialsekreterare och övrig personal
- Han ljugar om personer som påstås ha hoppat av och inte längre är ordförande
- Han hänvisar till kontakter med justitiedepartementet och statsministern (samt övriga politiskt uppsatta personer)

Det konstateras också att det är omöjligt att hålla isär de olika verksamheterna som bedrivs av Göthe Ohlsson och därmed också vad som finansierar vad. Staden har - oaktat detta och tidigare rekommendationer att inte ge stöd - kontinuerlig bidragit med resurser till Ohlsson under åren. Stockholms Skolförvaltning⁶ beviljade bland annat medel för löner till en fritidsassistent och en elevassistent för Eolshäll under 1980. Direkta bidrag till Föreningen My – som var navet för allt – förekom åtminstone fram till och med 1989, några år innan Ohlssons död. Det framgår av föreningens egna resultaträkningar⁷ där Fritidsnämnden bidrog med omkring 100 000kr årligen under den perioden.

³ Angående bidrag mm i anslutning till Föreningen S/S My – Karl-Erik Granath (1972)

⁴ Fritidsavdelningen, social servicecentral 13, sektion 3 – 1978-06-21 (utredning av Barbro Westling)

⁵ Stockholms socialförvaltning, Fritidsavdelningen – 1978-11-09 (daganteckning)

⁶ Stockholms Skolförvaltning, Undervisningsavdelningen (undertecknat Sture Bengtson) – 1979-09-28

⁷ **Bilaga 3** - Resultaträkning Föreningen My– 1982, 1984, 1989

Stadens egna utredningar och tillsynsansvar

Det har under åren gjorts några utredningar gällande Eolshäll och verksamheten runtomkring. I november 1978 beslutar socialförvaltningen att kartlägga verksamhetens inriktning och lämna rekommendationer om hur ett stöd till verksamheten ska utgå⁸. Några år senare, 1982, gör förvaltningen också en utredning⁹ om ungdomsverksamheten vid Eolshäll. Det är den utredningen från 1982 som det också hänvisas tillbaka till i svaret på Liberalernas skrivelse i Kommunstyrelsen 2024 om Eolshäll¹⁰.

Ett återkommande svar från den rödgröna majoriteten har varit att det dels är preskriberat, att det dels är oklart var tillsynsansvaret låg och att det saknas dokumentation för att utreda relationen mellan Stockholms stad och verksamheten vid Eolshäll.

6 kap. 7 § i Socialtjänstlagen (1980:620) hade följande lydelse när lagen trädde i kraft den 1 januari 1982:

"Socialnämnden skall verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden. Nämnden skall i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om så erfordras, vård och fostran utanför det egna hemmet. Nämnden skall vidare i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan föreligga sedan vård eller behandling upphört."

Denna paragraf betonade socialnämndens ansvar för att säkerställa barns och ungdomars trygghet och utveckling, inklusive uppföljning efter avslutad vård eller behandling.

I tjänsteutlåtandet från stadsledningskontoret som gavs som svar på skrivelsen från Liberalerna i Kommunstyrelsen 2024 står det att "Utredningen[från 1982] kom fram till att Eolshäll **inte var att betrakta som vård i familjehem** utifrån bland annat att ungdomarnas vistelsetid inte kunde anses som stadigvarande och att föräldrarna inte ansågs ha överlåtit sitt ansvar för fostran helt. Utredningen ansåg att då boendet på Eolshäll förutsatte medverkan från både den unge och vårdnadshavaren så var vistelsen att betrakta som en inackordering enligt 6 § socialtjänstlagen."

Men i utredningen från 1982 står även att "**Familjevårdssektionen har tillsynsansvar** för placerade ungdomar under 18 år. Dessutom kommer inspektion av verksamheten vid Eolshäll att ske minst två gånger per år genom familjevårdssektionen och ansvarig personal vid socialdistrikt 13, inom vilket distrikt verksamheten är förlagd".

⁸ Beslut att socialförvaltningen ska kartlägga verksamhetens inriktning och lämna rekommendationer om hur ett stöd till verksamheten ska utgå (1978-11-02) – Fritidsavdelning, dnr. 85/78

⁹ Stockholms Socialförvaltning, utredning om ungdomsverksamheten vid Eolshäll – 1982-08-13

¹⁰ <https://edokmeetings.stockholm.se/welcome-sv/namnder-styrelser/kommunstyrelsen/mote-2024-06-19/agenda/r4-pm-skrivelse-om-att-tillsatta-en-granskning-rorande-stadens-samarbete-med-pojkhemmet-eolshallpdf?downloadMode=open>

Detta framkommer även tydligt i stadens egna riktlinjer¹¹, som antogs 1982 och grundar sig utredningen samma år, för placering av ungdomar i verksamheten vid Eolshäll. Beslutet är fattat under ett sammanträde för Stockholms stads socialnämnd¹² och där framgår att när det kommer till socialdistriktets kännedom att någon flyttat till Eolshäll skall utredning göras för bedömning om verksamheten överensstämmer med den unges vårdbehov. Det står också att betalnings- och tillsynsansvar ligger hos familjevårdssektionen efter beslut om placering, att vårdplan alltid ska finnas och att inspektion av verksamheten ska ske minst två gånger per år genom familjevårdssektionen och ansvarig personal vid socialdistrikt 13.

Det råder därmed inga tvivel om att staden hade tillsynsansvar.

Stadens ansvar för övergrepp i uppsökande verksamhet

Den så kallade Ungdomsakuten, där Göthe Ohlsson plockade upp påverkade/utsatta ungdomar i staden i en bil och körde dem till Eolshäll, fick stora rubriker och omtalades som banbrytande. Röda korset skänker 80 000 kronor till ändamålet och Göthe får ett ”specialtillstånd” från Stockholmspolisen att ”fritt åka runt med akutens buss” för att omhänderta berusade och påtända pojkar mellan 12 och 15 år, enligt Röda korset. Både främmande killar och redan boende på Eolshäll plockas upp.¹³

Med facit i hand var detta snarare ett godkänt uppsökande arbete av en privatperson, utan socialtjänstens direkta inblandning, som begick grova övergrepp. I protokoll för Föreningen My från 1985¹⁴ framgår att åtminstone Socialdistrikt 12 i Skärholmen var intresserade av att teckna ett avtal om två platser för akuta placeringar eller under utredningstiden.

Det finns skäl att anta att Stockholms stad och andra myndigheter, omedvetet, har bidragit till att fler barn kunnat dras in i verksamheten och utsättas för övergrepp.

Tidslinje – staden och Eolshäll

1972 - Rekommendation för barnavårdsnämnden att inte stödja verksamheten vid Eolshäll ytterligare.

1978 – Socialborgarrådet Mats Hulth (S) ber socialdirektören reda ut situationen med Eolshälls som ”det sägs både det ena och det andra” om.

1979 – Kontakt mellan Anders Wijkman på Röda Korset och socialdirektör Arne Borg för att reda ut ”vissa frågetecken vis á vis Socialförvaltningen”.

¹¹ **Bilaga 4** – Riktlinjer för placering vid Eolshäll (1982-09-09)

¹² **Bilaga 5** – Protokoll Stockholms stads socialnämnd (1982-09-09)

¹³ <https://www.dn.se/sverige/400-pojkar-traffade-sveriges-hyllade-fosterpappa-flera-berattar-om-overgreppen/>

¹⁴ Protokoll Föreningen My, styrelsemöte – 1985-02-22

1980 - Stockholms Skolförvaltning beviljar medel för löner till en fritidsassistent och en elevassistent för Eolshäll.

- Lennart Rydberg (FP) uttrycker tvivel kring verksamheten.

1982 – En ny socialtjänstlag kommer på plats, som bland annat tydliggör placerande kommuns tillsynsansvar.

- Socialförvaltningen i Stockholms stad utreder ungdomsverksamheten vid Eolshäll, vilket resulterar i riktlinjer som bland annat klargör att Familjevårdssektionen har tillsynsansvar. Riktlinjerna antas av Stockholms stads socialnämnd september samma år.

1985 – Socialdistrikt 12 i Skärholmen anmäler intresse av att teckna avtal för den så kallade Ungdomsakuten, där Göthe har specialtillstånd att plocka upp ungdomar på stan.

1989 – Stockholms stad ger fortfarande ca 100 000kr i årligt bidrag till Föreningen My.

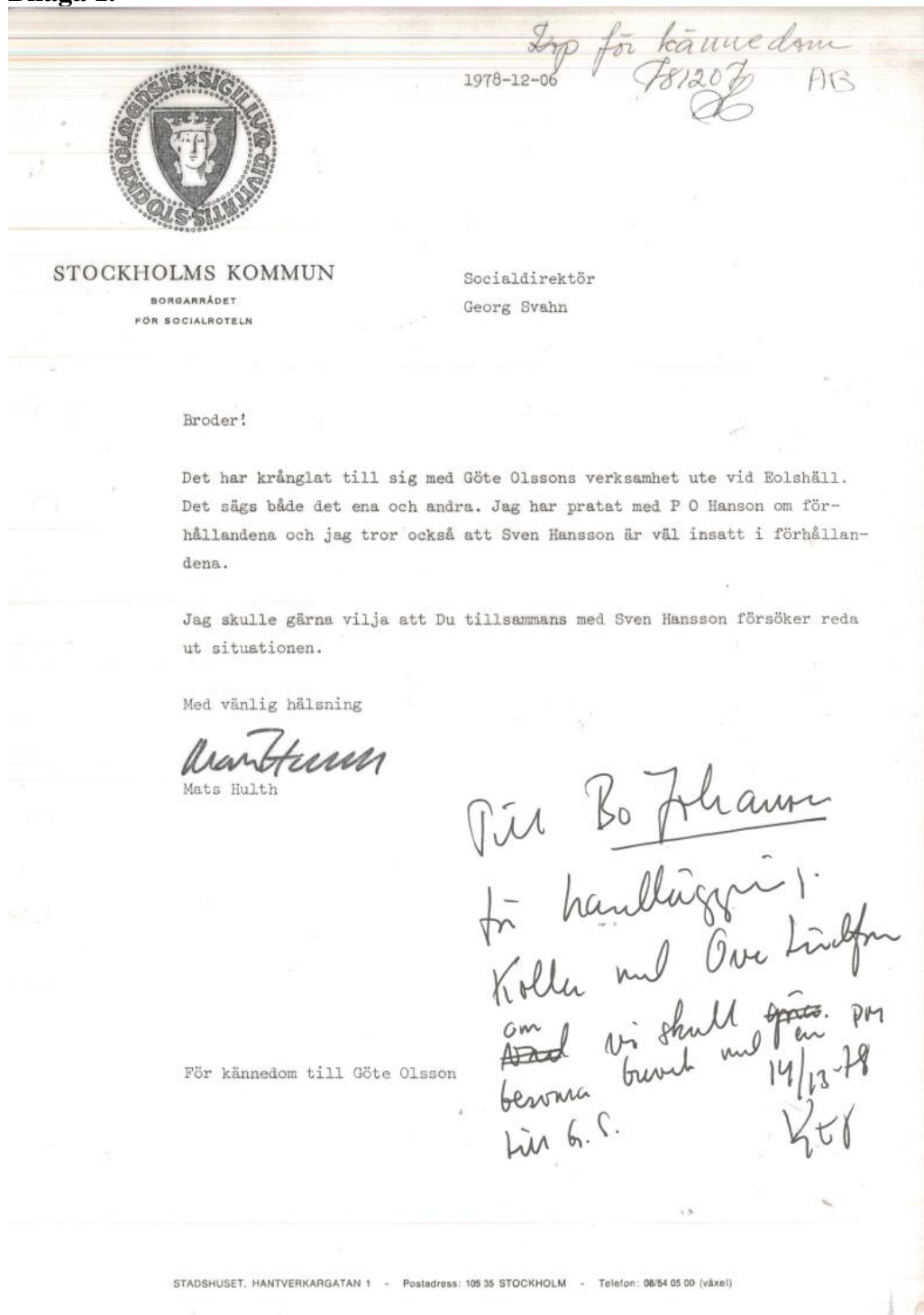
Slutsats och sammanfattning

Allt som står i den här rapporten finns att läsa i Stadsarkivets material och är fullt tillgängligt för vem som helst. En grundlig utredning av stadens förhållande till Göthe Ohlsson och Eolshäll borde rimligtvis ha gått igenom allt det här materialet, samt grävt djupare. Det finns tydliga kopplingar direkt till stadens politiker genom brev och kommunikation men också interpellationer om Eolshäll, en välkänd verksamhet. Dåvarande socialborgarrådet 1978 verkar informerad om varningssignaler och rykten, något som borde föranlett en mer ingående granskning. Staden har vidare gett ekonomiska bidrag till Föreningen My fram till 1989 och i sin egen utredning från 1982 samt riktlinjer slagit fast att familjevårdssektionen har tillsynsansvar.

Det saknas inte spår för en riktig utredning att följa upp. Vilken ytterligare kommunikation om Eolshäll finns mellan dåvarande socialborgarråden och socialdirektören? Vilka socialdistrikt tecknade avtal med Ungdomsakuten? Vilka varningssignaler fick staden och socialtjänsten som inte följdes upp? Vad hände med de orosanmälningar som skolpersonal vittnat om lämnades in skriftligt under början på 1980-talet? Varför gör inte staden, som hade det formella ansvaret, en fördjupad utredning när Röda Korset har gjort det?

Bilagor

Bilaga 1.

Bilaga 2.

STOCKHOLMS KOMMUN

BORGARRÅDET
FÖR SKOLROTEN

ANKOM

19 MRS. 1980

Besv.

Stockholm 1980-03-18.

Signat: Gunnar Dahlman

Generalsekreterare Anders Wijkman,
Svenska Röda Korset,
Fack,
104 40 STOCKHOLM.

File / AW

Med anledning av Ditt brev har jag förhört mig om vad som hänt i fritidsnämnden angående Eolshäll. De uppgifter jag fått innebär att ärendet i realiteten fått en mer positiv behandling än Du uppfattat. Frågan om hyresdelen hänskjöts till verksamhetsdelegerade med hänsyn till att någon exakt siffra icke förelåg. Den underliggande avsikten, om jag fattat rätt, är att man ska få bidrag med den hyra, som kommer att bestämmas. Det skall tydligen också ske överläggningar i frågan mellan fritidsförvaltningen och fastighetskontoret. Tillsammans med det verksamhetsbidrag man fått kommer resultatet att bli, att bidraget uppgår till ca 175.000 kronor eller den summa, som förvaltningen föreslagit.

Hälsningar

Lennart Rydberg
Lennart Rydberg

Bilaga 3.

Resultaträkning

Intresseföreningen Röda Korset - My

1982-01-01 - 12-31

		821231
INTÄKTER		
Gåvor, bidrag, anslag:		
Enskilda	100.000:-	
Statliga	50.000:-	
Kommunala	75.000:-	
Skoldirektionen	7.349:-	232.349:-
Hyresintäkter		12.000:-
Räntor: Postgiro	2.354:11	
Bank	7.586:-	9.940:11
Summa intäkter		254.289:11
Årets underskott		74.263:10
		328.552:21
KOSTNADER		
Löner	48.000:-	
Kostnadsersättning	1.000:-	
Hyrer och lokalkostnader	157.862:-	
Renhållning mm	4.329:45	
Verktyg	578:-	
Korttidsinventarier	6.013:-	
Underhåll och reparationer	48.636:-	
Trycksaker mm	1.797:70	
Annonser och PR	332:80	
Kontor, telefon, porto	8.142:25	
Div främmande tjänster	150:-	
Försäkringar	3.345:-	
Övriga driftskostnader	48.366:01	328.552:21
Summa kostnader		328.552:21

Intresseföreningen Röda Korset - My

Förteckning över erhållna gåvor och bidrag verksamhetsåret 1984

Enskilda

A M Tennander	200:-
R Kull	250:-
K Thorsell	400:-
F Svensson m fl (via SRK)	4.940:-
G Werner	100:-
F Hökenberg	100:-
G Norman	200:-
L Mebius	500:-
M Pegelow	25:-
Frimuraref. S:t Botvid (500:- + 700:-)	1.200:-
E Ryberg	300:-
E Godelius	300:-
Stiftelsen Lars Hiertas Minne	10.000:-
Ted Ankarcronas Minne	25:-
K Fischer	900:-
Hem och Samhälle	500:-
Rädda Barnen, Stockholm	8.000:-
H Küller	1.000:-
S:t Annakretsen av SRK	3.000:-
Axel o Margaret Ax:son Johnsons Stiftelse	25.000:-
B o H Stenqvist	100:-
G Wallin (4 x 200:-)	800:-
L Peterson	300:-
Söderhamnskretsen av SRK	10.000:-
Eva Eijre	1.000:-
Björn Bengtsson	50:-
Folksam	2.000:-
M Söderholm	500:-
Sven o Dagmar Saléns Stiftelse	50.000:-
Anonym	100:-
S o A Thulin	100:-
Hägerstenkretsen av SRK	3.500:-
M Sandberg	1.000:-
Brödrädföreningen Saltsjön	1.000:-
Stiftelsen Oscar Hirschs Minne	50.000:-
Summa Enskilda	Kronor 177.390:-

Statliga

Socialstyrelsen	142.000:-
Summa Statliga	Kronor 142.000:-

Kommunala

Stockholms Fritidsnämnd	110.000:-
Summa Kommunala	Kronor 110.000:-

Summa Totalt Kronor 429.390:-

Intresseföreningen Röda Korset - My
Bilaga till Resultaträkning per 1989-12-31

Förteckning över erhållna gåvor och bidrag verksamhetsåret 1989

	Enskilda	Kommunala
E Arlevik	100:-	
B Åkerlund	1.000:-	
K Östlin	500:-	
H Edblad	100:-	
E Arlevik	100:-	
S Kinnmark	1.000:-	
E Ryberg	250:-	
I Brunnström-Westerlund	200:-	
S Ståhl	100:-	
L Eriksson	25:-	
P-E Lindell	100:-	
E Arlevik	100:-	
M Sandberg	100:-	
S:t Anna-kretsen av SRK	1.000:-	
N Lundgren	3.000:-	
B Bengtsson	300:-	
Östra Ryds-kretsen av SRK	40:-	
G Lindblad	1.000:-	
E Arlevik	100:-	
A Karlsson	100:-	
Matteuskretsen av SRK	100:-	
S Ståhl	100:-	
U Kyhlstedt	1.000:-	
E Arlevik	50:-	
I Lindahl	25:-	
N Lundgren	100:-	
B Bengtsson	100:-	
E Arlevik	300:-	
C Swennert	50:-	
Hallingebergs Röda Korskrets	100:-	
Fritidsnämnden, Stockholm	2.000:-	
I Lindahl	1.500:-	
E Ryberg		100.000:-
S Ståhl	100:-	
L o K Hattenbach	100:-	
u Kyhlstedt (6 x 5.000:-)	50:-	
E Arlevik	30.000:-	
L o K Hattenbach	25:-	
E Arlevik	100:-	
L o K Hattenbach	5.000:-	
S Ståhl	100:-	
I Lindahl	5.000:-	
E Arlevik	50:-	
U Kyhlstedt	100:-	
S Stoltz	100:-	
E Arlevik	25:-	
U Kyhlstedt	1.000:-	
I Lindahl	100:-	
C Swennert	20:-	
E Arlevik	100:-	
E Ryberg	2.000:-	
S Ståhl	100:-	
	200:-	
	50:-	
Transport	58.760:-	
		100.000:-

Bilaga 4.

RIKTLINJER FÖR PLACERING AV UNGDOMAR I UNGDOMSVERKSAMHETEN VID EOLSHÄLL I HÄGERSTEN:

(godkända av socialdelegerade 1982-09-09)

Föreningen S/S My bildades 1967 i syfte att tillvarata ungdomars sjöintresse. Initiativtagare var verksamhetens nuvarande föreståndare Göte Olsson.

Inriktningen på verksamheterna har förändrats och utvidgats. Dels bedrivs en fritidsverksamhet för ungdom i distriktet, med upprustning av båtar, djur- och trädgårdsskötsel, dels bedrivs en social verksamhet. Ungdomar med sociala problem har möjlighet att bo på Eolshäll.

Det skall observeras att ungdomar under 15 år ej bör placeras vid Eolshäll. Ej heller ungdomar med behov av terapeutiska insatser och omfattande personligt stöd torde kunna beredas erforderlig vård. Ungdomar med pågående missbruk kan inte tas emot.

Handläggningsrutiner i samband med placering av ungdomar på Eolshäll

1. När det kommer till socialdistriktets kännedom att någon flyttat till Eolshäll skall utredning göras för bedömning om verksamheten överensstämmer med den unges vårdbehov.
2. Placering av ungdomar under 18 år skall anmälas till familjevårdssektionen på vanligt sätt. Socialsekreteraren på servicecentralen och ansvarig fosterhemsinspektör besöker gemensamt Eolshälls föreståndare Göte Olsson för samtal om den unge. Bedöms placeringen lämplig övergår betalnings- och tillsynsansvar till familjevårdssektionen efter beslut i distriktsnämnd om placering. Vårdplan skall alltid finnas.
3. För ungdomar över 18 år ligger hela vårdansvaret inkl kostnadsansvaret på socialdistriktet. För ungdomar med egen inkomst skall individuell prövning av ersättningen ske.
4. Placering vid Eolshäll bör betraktas som en inackordering enligt SoL (6 §)
5. Kostnaderna för boende vid Eolshäll beräknas vara densamma som vid placering i familjehem. Ersättningen skall följa kommunförbundets rekommendationer. Ersättningen skall inte fördelas på arvodes- och omkostnadsdel. Den utbetalas till Intresseföreningen Svenska Röda Korset/MY pg 10 01 68 - 4.
6. Inspektion av verksamheten vid Eolshäll skall ske minst två gånger per år genom familjevårdssektionen och ansvarig personal vid socialdistrikt 13, inom vars område Eolshäll ligger.

x/ kel. 588000

7. Det åligger samtliga servicecentraler att anmäla alla kända förändringar beträffande ungdomsverksamheten vid Eolshäll till familjevårdssektionen.

Föreståndaren har att kvartalsvis till familjevårdssektionen lämna rapport över vilka ungdomar som bor på Eolshäll. Han skall dessutom anmäla så snart någon flyttar till eller från Eolshäll. Detta gäller även ungdomar från andra kommuner.

Bilaga 5.

